https://doi.org/10.34142/23129387.2026.75.10
УДК 159.954:001.8
ORCID 0000-0002-1544-622X

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСНОВКИ ПОБУДОВИ КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТТЄВОЇ МАТРИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

С. К. Шандрук
Західноукраїнський національний університет, Україна
професор кафедри психології і соціальної роботи,
доктор психологічних наук, професор
E-mail: serhiishandruk@gmail.com

Актуальність дослідження. Професійна креативність особистості як предмет психологічного пізнання потребує поглибленого теоретичного осмислення її сутнісних характеристик, особистісних передумов, закономірностей становлення та способів зреалізування у професійній діяльності. Розмаїття наукових тлумачень креативності, неоднозначність її понятєвого співвідношення із творчістю, творчими здібностями та професійним діянням утруднюють визначення психологічної своєрідності досліджуваного феномену. Водночас наявність різних теоретичних пояснень окремих характеристик професійної креативності ще не забезпечує належного впорядкування категорій і понять, необхідних для розкриття її особистісної природи та закономірностей креативного вчинення. Побудова категорійно-понятєвої матриці покликана поглибити теоретичне розуміння професійної креативності шляхом визначення методологічних координат, змістового співвіднесення категорійних і понятєвих характеристик та встановлення їхніх взаємозв'язків з урахуванням процесуальної організації професійного креативного вчинення.

Мета дослідження – теоретико-методологічне обґрунтування та побудова категорійно-понятєвої матриці професійної креативності особистості шляхом визначення методологічних координат її конструювання, розроблення мислесхеми креативного вчинення та встановлення змістових, структурних і функціональних взаємозв'язків між категоріями й поняттями, що відображають

психологічну природу, процесуальне розгортання та інтегративні характеристики професійної креативності.

Методи дослідження. Використано теоретико-методологічний і категорійно-понятєвий аналіз, систематизацію та узагальнення наукових положень, концептуальне моделювання для визначення методологічних координат, розроблення мислесхеми креативного вчинення та побудови категорійно-понятєвої матриці професійної креативності особистості.

Висновки. За результатами теоретико-методологічного дослідження обґрунтовано категорійно-понятєву матрицю професійної креативності особистості, вихідними поняттями якої визначено «креативність» і «професійна креативність». Розроблено систему шістнадцяти методологічних координат, упорядкованих за категорійною, понятєвою, процесуальною та інтегративною площинами. На засадах циклічно-вчинкового підходу побудовано мислесхему креативного вчинення, що охоплює чотири періоди – ситуацію, мотивацію, вчинкову дію та післядію, кожен із яких конкретизовано чотирма тактами. Запропонована категорійно-понятєва матриця поглиблює психологічне розуміння професійної креативності як глибинної властивості особистості, пов'язаної із самоорганізацією креативного потенціалу, виробленням оригінальних способів розв'язання професійних проблем і рефлексивним освоєнням результатів креативного вчинення.

Ключові слова: *особистість, креативність, професійна креативність, творчість, професійні творчі здібності, категорія, поняття, категорійно-понятєва матриця, циклічно-вчинковий підхід, креативне вчинення.*

Theoretical and methodological foundations for constructing a categorical-conceptual matrix of professional creativity of personality

Serhii K. Shandruk
West Ukrainian National University, Ukraine
Professor, Department of Psychology and Social Work, Doctor of Psychological Sciences , AssociateProfessor
E-mail: serhiishandruk@gmail.com

Relevance of the research. Professional creativity of personality, as a subject of psychological inquiry, requires an in-depth theoretical

examination of its essential characteristics, personal prerequisites, regularities of its formation, and ways of its actualisation in professional activity. The diversity of scholarly interpretations of creativity and the ambiguity of its conceptual relationship with creative activity, creative abilities, and professional action complicate the identification of the psychological specificity of the phenomenon under investigation. At the same time, the existence of different theoretical explanations of particular characteristics of professional creativity does not yet ensure an adequate organisation of the categories and concepts necessary to elucidate its personal nature and the regularities of creative act performance. The construction of a categorical-conceptual matrix is intended to deepen the theoretical understanding of professional creativity by identifying methodological coordinates, establishing substantive relationships between categorical and conceptual characteristics, and determining their interconnections while taking into account the processual organisation of professional creative act performance.

Purpose of the Study. To provide theoretical and methodological substantiation for, and construct, a categorical-conceptual matrix of professional creativity of personality by identifying the methodological coordinates of its construction, developing a conceptual schema of creative act performance, and establishing substantive, structural, and functional interrelationships between categories and concepts reflecting the psychological nature, processual unfolding, and integrative characteristics of professional creativity.

Research Methods. The study employed theoretical and methodological analysis, categorical-conceptual analysis, systematisation and generalisation of scientific propositions, and conceptual modelling to identify methodological coordinates, develop a conceptual schema of creative act performance, and construct a categorical-conceptual matrix of professional creativity of personality.

Conclusions. The theoretical and methodological study substantiated a categorical-conceptual matrix of professional creativity of personality, with "creativity" and "professional creativity" identified as its foundational concepts. A system of sixteen methodological coordinates was developed and organised across four planes: categorical, conceptual, processual, and integrative. Based on the cyclical-act approach, a conceptual schema of creative act performance was constructed, comprising four periods–situation, motivation, act execution, and post-action–each specified through four successive stages. The proposed categorical-conceptual matrix deepens the psychological understanding of

professional creativity as a deep-seated property of personality associated with the self-organisation of creative potential, the development of original ways of solving professional problems, and the reflective assimilation of the outcomes of creative act performance.

Keywords: *personality, creativity, professional creativity, creative activity, professional creative abilities, category, concept, categorical-conceptual matrix, cyclical-act approach, creative act performance.*

Вступ. Професійна креативність особистості становить особливий предмет психологічного пізнання, у якому творчі можливості людини набувають визначеності через зміст професійної діяльності, характер розв'язуваних завдань, індивідуальну своєрідність творчого пошуку та здатність до продуктивного перетворення усталених способів діяння. Її психологічна сутність не вичерпується наявністю творчих здібностей, оригінальністю мислення чи новизною одержаного результату, оскільки професійна творчість передбачає особистісне прийняття проблеми, формування творчого наміру, самостійне конструювання способу дії та рефлексивне осмислення її наслідків. Відтак теоретичне визначення професійної креативності потребує з'ясування не лише її структурних характеристик, а й внутрішньої логіки становлення і зреалізування творчих спроможностей особистості у професійному вчиненні.

Розвиток психологічних уявлень про професійну креативність характеризується поглибленням досліджень творчого потенціалу, індивідуально-психологічних передумов продуктивної діяльності, професійного становлення та особистісної самореалізації (Шандрук, 2015; Дідик та ін., 2024; Sternberg, 2025). Водночас понятєве розмаїття, що сформувалося внаслідок диференціації дослідницьких підходів, засвідчує потребу в методологічному впорядкуванні знання про професійну креативність як цілісне психологічне утворення. Зокрема, недостатньо з'ясованими залишаються засади співвіднесення категорійних визначень творчості з поняттями, що характеризують її особистісні передумови, процесуальне розгортання та інтегративні результати. Без встановлення

внутрішніх зв'язків між цими характеристиками професійна креативність продовжує розглядатися переважно через сукупність окремих властивостей і виявів, тоді як її психологічна цілісність потребує самостійного теоретико-методологічного обґрунтування.

Категорійно-матричний спосіб організації психологічного знання, методологічні засади якого розроблено А. В. Фурманом (Фурман, 2020, 2023), відкриває можливості системного співвіднесення фундаментальних категорій, похідних понять і закономірних зв'язків між ними. Циклічно-вчинковий підхід (Фурман, 2022) розкриває логіку вчинкового розгортання людської активності, тоді як теоретичне осмислення професійних творчих здібностей (Шандрук, 2015) поглиблює розуміння психологічних передумов і механізмів творчого діяння особистості як креативного вчинення. Поєднання цих теоретико-методологічних напрацювань у дослідженні професійної креативності створює підстави для визначення її категорійних характеристик, розкриття понятєвого змісту, осмислення процесуальної організації та встановлення інтегративних зв'язків. Побудова категорійно-понятєвої матриці покликана забезпечити теоретичне відображення означених характеристик у їхній змістовій і функціональній єдності, не ототожнюючи психологічну природу професійної креативності зі способом систематизації наукового знання про неї.

Мета дослідження – теоретико-методологічне обґрунтування та побудова категорійно-понятєвої матриці професійної креативності особистості шляхом визначення методологічних координат її конструювання, розроблення мислесхеми креативного вчинення та встановлення змістових, структурних і функціональних взаємозв'язків між категоріями й поняттями, що відображають психологічну природу, процесуальне розгортання та інтегративні характеристики професійної креативності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс теоретичних методів,

застосування яких підпорядковане завданню наукового впорядкування категорій і понять, що відображають психологічну природу професійної креативності особистості. Категорійно-поняттєвий аналіз спрямовано на з'ясування змістової визначеності досліджуваного феномену, розмежування його сутнісних характеристик та встановлення логічних відношень між ними. Теоретичне узагальнення і систематизація забезпечують обґрунтування методологічних координат побудови матриці, визначення категорійної, поняттєвої, процесуальної та інтегративної площин організації психологічного знання. Засобами теоретичного моделювання здійснюється конструювання мислесхеми креативного вчинення з урахуванням ситуаційного, мотиваційного, вчинково-діяльнісного та післядіяльнісного періодів його розгортання, а також побудова категорійно-поняттєвої матриці професійної креативності особистості. Встановлення змістових і функціональних взаємозв'язків між визначеними категоріями й поняттями становить необхідну умову теоретичного відтворення цілісності досліджуваного феномену.

Результати. Теоретико-методологічне осмислення професійної креативності особистості потребує з'ясування психологічних засад її становлення, внутрішньої організації та продуктивного зреалізування у професійній діяльності. Предметна складність досліджуваного феномену визначається взаємозалежністю творчих спроможностей особистості, її професійної спрямованості, характеру проблемних завдань і способів їх розв'язання, причому жодна із зазначених характеристик окремо не відтворює психологічної цілісності професійної креативності. Теоретичне обґрунтування професійних творчих здібностей (Шандрук, 2015), концептуальне осмислення креативності як чинника життєвого успіху (Саврасов, Василевський, 2026) та інтеракційне пояснення творчості через взаємодію особистості, завдання і ситуації (Sternberg, 2025) окреслюють різні аспекти її психологічної детермінації. Їх співвіднесення дає підстави розглядати професійну креативність не лише як сукупність

творчих можливостей, а як особистісно зумовлену здатність до породження, самостійного здійснення та осмислення продуктивних перетворень у професійній діяльності.

Подальше теоретичне опрацювання означеного феномену пов'язане з необхідністю визначення способу організації наукового знання, за якого категорійні характеристики професійної креативності набувають поняттєвої конкретизації, а психологічні закономірності творчого діяння – належного процесуального відображення. Категорійно-матричні напрацювання (Фурман, 2020, 2023) становлять методологічне підґрунтя для встановлення впорядкованих відношень між категоріями та поняттями, не ототожнюючи їх із безпосередніми властивостями досліджуваної психологічної реальності. Власне категорійно-поняттєве конструювання професійної креативності передбачає визначення таких методологічних координат, які забезпечують співвіднесення її сутнісних характеристик, поняттєвих визначень, процесуальних способів зреалізування та інтегративних результатів професійного творення. Наукова доцільність цього способу теоретизації визначається можливістю відтворення професійної креативності особистості як цілісного психологічного феномену зі збереженням предметної своєрідності кожної із взаємопов'язаних площин її дослідження.

Методологічне обґрунтування категорійно-поняттєвої матриці професійної креативності особистості потребує визначення системи координат, здатної забезпечити внутрішню впорядкованість теоретичних положень про психологічну природу, способи актуалізації та закономірності зреалізування творчих спроможностей у професійній діяльності. Складність такого конструювання полягає у необхідності встановлення предметної належності категорій і понять, з'ясування характеру їхніх взаємозв'язків та визначення методологічного призначення кожного елемента майбутньої матриці. Категорійно-матричні напрацювання (Фурман, 2020, 2023) становлять теоретичне підґрунтя для розроблення відповідної системи, у якій категорії виконують функцію фундаментальних засобів психологічного

пізнання, а поняття конкретизують змістові характеристики досліджуваного феномену. Причому методологічна визначеність матриці залежить не від кількісного охоплення психологічних характеристик професійної креативності, а від обґрунтованості їх категорійно-поняттєвого співвіднесення та внутрішньої узгодженості встановлених зв'язків.

Визначення методологічних координат здійснено шляхом розмежування категорійної, поняттєвої, процесуальної та інтегративної площин теоретичного пізнання професійної креативності особистості. Їхня взаємопов'язаність не усуває відмінностей у науковому призначенні кожної площини, оскільки категорійна визначає фундаментальні підстави осмислення досліджуваного феномену, поняттєва забезпечує змістову конкретизацію його психологічних характеристик, процесуальна розкриває закономірності творчого діяння, а інтегративна охоплює способи теоретичного узгодження встановлених характеристик і відношень. Досвід концептуального картографування творчості (Cuesta-Hincapie, 2026) засвідчує пізнавальні можливості систематизації поняттєвих зв'язків, однак категорійно-поняттєве конструювання професійної креативності передбачає також визначення методологічної співпідпорядкованості та функціонального призначення відповідних теоретичних утворень. Відтак кожна координата набуває наукової визначеності через її місце у загальній системі, характер зв'язків з іншими координатами та спрямованість на відтворення певного аспекту психологічної природи професійної креативності.

Результатом теоретико-методологічного опрацювання стало виокремлення шістнадцяти взаємопов'язаних координат, розподілених між чотирма площинами категорійно-поняттєвого пізнання (табл. 1).

Таблиця 1

Методологічні координати побудови категорійно-понятєвої матриці професійної креативності особистості

Площини	**Категорійна**	**Поняттєва**	**Процесуальна**	**Інтегративна**
Категорійна	Теоретичне узагальнення	Конкретизація	Закономірності	Єдність
Поняттєва	Методологічне осмислення	Смислоутворення	Механізми	Узгодженість
Процесуальна	Психологічна детермінація	Операціоналізація	Функції	Взаємодія
Інтегративна	Концептуальний конструкт	Систематизація	Розвиток	Цілісність

Системне співвіднесення даних площин визначає логіку переходу від фундаментальних категорійних засад до поняттєвої конкретизації, процесуального осмислення та інтегративного узагальнення психологічних характеристик професійної креативності особистості. Наукове призначення запропонованої системи координат полягає у створенні методологічних передумов побудови категорійно-понятєвої матриці, здатної відобразити не довільну сукупність психологічних понять, а теоретично впорядковану систему їхніх змістових і функціональних взаємозв'язків.

Процесуальне осмислення професійної креативності особистості передбачає з'ясування психологічної закономірності переходу від усвідомлення проблемності професійної ситуації до породження та практичного зреалізування творчого задуму, рефлексивного опрацювання його результатів і подальшого розвитку креативних спроможностей. Внутрішня організація означеного процесу визначається взаємозалежністю ситуаційних передумов, особистісних спонукань, інтелектуально-творчих можливостей та регулятивних механізмів професійного діяння. Циклічно-вчинковий підхід (Фурман, 2022) уможливлює теоретичне відтворення послідовності психологічних перетворень, за якої кожен період вчинення має власну змістову визначеність,

водночас зберігаючи функціональну пов'язаність із попереднім і наступним. Теоретичне обґрунтування професійних творчих здібностей (Шандрук, 2015) поглиблює розуміння особистісних передумов продуктивного діяння, а встановлена взаємозалежність характеристик особистості, професійного завдання та ситуації (Sternberg, 2025) конкретизує умови актуалізації й практичного здійснення творчих можливостей.

Розроблена мислесхема креативного вчинення особистості (рис. 1) відображає чотириперіодну послідовність психологічного розгортання професійної творчості, у якій ситуація, мотивація, вчинкова дія та післядія становлять функціонально взаємопов'язані, однак змістово відмінні періоди єдиного вчинкового циклу.

Ситуація визначає предметну проблемність професійної діяльності, усвідомлення її нестандартності та актуалізацію можливостей продуктивного перетворення. Мотивація забезпечує особистісне прийняття творчого завдання, становлення внутрішніх спонукань і наміру, спрямованого на здійснення креативного вчинення. Вчинкова дія охоплює розгортання творчого пошуку, конструювання способу професійного діяння, практичне здійснення задуму та створення креативного продукту. Післядія визначається рефлексивним співвіднесенням задуму і результату, оцінюванням новизни та професійної значущості створеного, осмисленням особистісних здобутків і саморегуляцією подальшої творчої активності.

Внутрішню диференціацію кожного періоду здійснено через чотири такти, змістова послідовність яких відображає поступове розгортання властивих йому психологічних процесів без ототожнення їхнього функціонального призначення. Шістнадцять тактів становлять упорядковану процесуальну конструкцію, у якій результат окремого періоду набуває значення психологічної передумови наступного, а післядія забезпечує рефлексивне опрацювання здійсненого креативного вчинення та формування особистісних підстав нового циклу професійної творчості.

Рис 1. Мислесхема креативного вчинення

Водночас запропонована мислесхема не підміняє категорійно-поняттєвого визначення професійної креативності її процесуальним описом, оскільки відображає закономірності практичного зреалізування творчих спроможностей особистості, необхідні для подальшого теоретичного співвіднесення категорійних і поняттєвих характеристик досліджуваного феномену.

Теоретико-методологічне конструювання категорійно-понятєвої матриці професійної креативності особистості потребує передусім з'ясування змістової визначеності вихідних понять «креативність» і «професійна креативність», їхнього співвідношення з категорією творчості та встановлення логіки подальшого понятєвого розгортання. Психологічна природа креативності не може бути вичерпно охарактеризована через процес творчої діяльності чи новизну створеного продукту, оскільки охоплює внутрішні спроможності особистості, що визначають можливість актуалізації творчого потенціалу, самостійного пошуку оригінальних способів діяння та продуктивного перетворення проблемних обставин. Творчість характеризує процесуально-діяльнісне здійснення особистісних можливостей, тоді як креативність виражає психологічну своєрідність спроможностей до такого здійснення. У попередньому теоретичному обґрунтуванні професійних творчих здібностей (Шандрук, 2015) професійну креативність визначено як глибинну властивість особистості, пов'язану зі зреалізуванням ресурсів і потенцій її індивідуальності, виробленням оригінальних способів розв'язання професійних проблем, самоорганізацією творчого потенціалу та рефлексивним опрацюванням результатів інтелектуального й соціального продукотворення. Відтак поняття професійної креативності набуває самостійного психологічного змісту, не ототожнюючись ані з творчістю як процесом, ані з окремими творчими здібностями чи результатами професійної діяльності.

Подальше категорійно-понятєве впорядкування означеного феномену ґрунтується на методологічних засадах категорійно-матричного пізнання (Фурман, 2020, 2023), що передбачають визначення предметної належності теоретичних утворень, встановлення змістових співвідношень між ними та обґрунтування внутрішньої логіки їх системного поєднання. Опосередковане використання циклічно-вчинкового підходу (Фурман, 2022; Шандрук, 2015, 2017) зумовлене необхідністю врахування психологічної послідовності актуалізації, здійснення та рефлексивного освоєння професійних креативних

спроможностей. При цьому вчинкова організація творчого діяння не переноситься механічно на категорійно-поняттєву конструкцію, а становить процесуальне підґрунтя для встановлення змістових зв'язків між її пояснювальними площинами. Категорійна площина визначає засади наукового осмислення професійної креативності, поняттєва конкретизує її психологічний зміст, процесуальна забезпечує теоретичне відображення закономірностей становлення і зреалізування креативних спроможностей, інтегративна встановлює характер взаємозалежності відповідних категорійних і поняттєвих визначень. Власне розрізнення цих площин уможливлює співвіднесення психологічної природи професійної креативності зі способами її теоретичного пізнання без підміни одного іншим.

Методологічні координати, визначені на попередньому етапі дослідження (табл. 1), та процесуальна організація креативного вчинення (рис. 1) становлять взаємопов'язані підстави побудови категорійно-поняттєвої матриці професійної креативності особистості (табл. 2).

Вихідні поняття «креативність» і «професійна креативність» задають предметну спрямованість її конструювання, а пояснювальні площини забезпечують послідовність переходу від категорійного осмислення досліджуваного феномену до поняттєвої конкретизації, встановлення процесуальних характеристик та інтегративного узагальнення. Теоретичні моделі творчості (Шепельова, Клименко, 2025) і дослідження концептуального картографування психологічних феноменів (Vieten et al., 2026) засвідчують пізнавальні можливості системного співвіднесення різнорідних характеристик, однак авторське матричне конструювання передбачає також визначення методологічного призначення кожного поняттєвого утворення, його місця в загальній системі та характеру зв'язків з іншими складовими.

Таблиця 2

Категорійно-поняттєва матриця професійної креативності особистості

Площини	Категорійна	Поняттєва	Процесуальна	Інтегративна	Площини
Категорійна	Теоретичне узагальнення	Конкретизація	Закономірності	Єдність	Визначення теоретичних засад психологічного пізнання професійної креативності особистості
Поняттєва	Методологічне осмислення	Смислоутворення	Механізми	Узгодженість	Диференціація та змістове впорядкування наукових уявлень про професійну креативність особистості
Процесуальна	Психологічна детермінація	Операціоналізація	Функції	Взаємодія	Встановлення логіки становлення і способів здійснення професійної креативності особистості
Інтегративна	Концептуальний конструкт	Систематизація	Розвиток	Цілісність	Формування цілісного наукового уявлення про професійну креативність особистості на основі взаємозв'язків визначених координат

Категорійно-поняттєва матриця професійної креативності особистості відображає систему взаємопов’язаних теоретичних визначень, у якій категорійне ядро, ключові поняття, процесуальні характеристики та інтегративна цілісність утворюють внутрішньо впорядковану конструкцію психологічного пізнання. Її зміст не зводиться до класифікаційного розподілу понять, оскільки передбачає встановлення їхньої категорійної детермінації, смислової організації, процесуальної взаємодії та функціональної узгодженості. Відображення професійної креативності через означені взаємозв’язки дає змогу зберегти самостійність її психологічного тлумачення як глибинної властивості

особистості, пов'язаної зі становленням і зреалізуванням креативних спроможностей у професійному вчиненні. Наукове призначення запропонованої матриці полягає у категорійно-поняттєвому впорядкуванні знання про професійну креативність особистості та визначенні методологічних засад подальшого дослідження закономірностей її становлення, розвитку й продуктивного здійснення.

Обговорення результатів дослідження. У попередньому дослідженні професійних творчих здібностей (Шандрук, 2015) на засадах циклічно-вчинкового підходу було обґрунтовано психологічні закономірності становлення та розвитку креативних спроможностей особистості, визначено їхню структурно-функціональну організацію, особливості актуалізації та зреалізування у професійній діяльності. Теоретико-методологічне підґрунтя означених напрацювань становить циклічно-вчинковий підхід, концептуальні положення якого розроблено А. В. Фурманом та використано С. К. Шандруком для дослідження професійних творчих здібностей, психологічних механізмів і закономірностей креативного вчинення (Фурман, 2022; Шандрук, 2015, 2017). Водночас категорійно-матричний спосіб організації психологічного знання, теоретично обґрунтований А. В. Фурманом (Фурман, 2020, 2023), визначає інший, взаємодоповнювальний вимір методологічного осмислення досліджуваного феномену. Співвіднесення означених напрацювань створює наукові передумови переходу від структурно-функціонального пояснення професійних творчих здібностей і процесуальних закономірностей креативного вчинення до категорійно-поняттєвого впорядкування психологічного знання про професійну креативність особистості. Результати представленого дослідження конкретизують цей перехід через визначення методологічних координат, розроблення мислесхеми креативного вчинення та побудову категорійно-поняттєвої матриці, у якій поняття «креативність» і «професійна креативність» становлять вихідні засади змістового розгортання взаємопов'язаних пояснювальних площин.

Співвіднесення одержаних результатів із сучасними теоретичними моделями креативності (Sternberg, 2025), психологічними інтерпретаціями творчості (Шепельова, Клименко, 2025) та концептуальним картографуванням складних психологічних феноменів (Cuesta-Hincapie, 2026; Vieten et al., 2026) виявляє близькість дослідницьких орієнтирів за відмінності способів їх методологічного опрацювання. Наукова своєрідність запропонованої конструкції визначається поєднанням категорійно-матричного впорядкування психологічного знання з опосередкованим відображенням закономірностей циклічно-вчинкового розгортання креативних спроможностей, що забезпечує теоретичну взаємопов'язаність двох матриць і мислесхеми без ототожнення креативності як особистісної властивості з творчістю як процесом продуктивного діяння.

Висновки. Професійна креативність особистості як предмет психологічного пізнання характеризується складною організацією індивідуальних спроможностей, що виявляються у самостійному виробленні оригінальних способів розв'язання професійних проблем, самоорганізації креативного потенціалу, зреалізуванні особистісних ресурсів та рефлексивному осмисленні результатів продуктивного діяння.

За результатами дослідження обґрунтовано чотири методологічні площини категорійно-поняттєвого пізнання професійної креативності: категорійну, поняттєву, процесуальну та інтегративну. Їх конкретизовано шістнадцятьма координатами, що визначають логіку побудови категорійно-поняттєвої матриці. Використання циклічно-вчинкового підходу дало змогу розробити мислесхему креативного вчинення особистості, представлену ситуацією, мотивацією, вчинковою дією та післядією, кожна з яких охоплює чотири змістово визначені такти. У категорійно-поняттєвій матриці встановлено зв'язки між вихідними поняттями, їх категорійними характеристиками, процесуальними способами здійснення та інтегративними визначеннями професійної креативності. Обидві матриці й мислесхема мають самостійне методологічне призначення, утворюючи послідовність теоретичного опрацювання досліджуваного феномену від визначення координат його пізнання до розкриття закономірностей

креативного вчинення та категорійно-понятєвого впорядкування одержаного знання.

Подальша наукова робота спрямовуватиметься на поглиблення психологічного змісту визначених категорійних і понятєвих зв'язків, дослідження особистісних механізмів професійного креативного вчинення та емпіричне обґрунтування закономірностей розвитку професійної креативності особистості.

Етика, фінансування, конфлікт інтересів. Автор підтверджує дотримання принципів та стандартів публікаційної етики, що відповідають COPE та рекомендаціям міжнародних медичних редакторів. Зовнішнє фінансування не отримувалося. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Література:

Дідик, Н. М., Руденок, А. І., & Логвіна, О. А. (2024). Креативність у професійному становленні: розвиток та підтримка творчих потенціалів майбутніх фахівців. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія,* (1), 38-42. URL: https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.1.7

Саврасов, М., Василевський, В. (2026). Концептуальні засади розвитку креативності особистості як чинника досягнення життєвого успіху. *Психологія і суспільство*, (2), 76-84.

URL: https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/1394

Фурман, А. В. (2020). Категорійна матриця теоретичної психології. *Психологія і суспільство*, (2), 13–51. URL: https://doi.org/10.35774/pis2020.02.013

Фурман, А. В. (2023). Категорійна матриця вітакультурної методології: від мислевчинення до канону. *Психологія і суспільство*, (2), 6-50. URL: https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/1223

Фурман А. В. (2022). Теоретична модель емпатійної взаємодії психолога з клієнтом: циклічно-вчинковий підхід. *Психологія і особистість*, 2(22), 9-40. URL: https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265484

Шандрук, С. К. (2015). Психологія професійних творчих здібностей: монографія. Тернопіль: ТНЕУ. URL:

https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26362/1/Shandruk_Psychologia.pdf

Шандрук, С. К. (2017). Становлення креативної особистості: від творчого потенціалу до професіоналізму. *Психологія і суспільство,* (1),

139-144. URL: https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/836/835

Шепельова, М. В., Клименко, Д. В. (2025). Теоретичні моделі творчості у сучасній психології: когнітивний, особистісний та соціокультурний підходи. *Наукові перспективи*, 6(60), 1127-1142. URL: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-6(60)-1127-1142

Cuesta-Hincapie, C. (2026). Discovering the meaning of creativity in instructional design: A co-creation and concept mapping approach. *International Journal of Technology and Design Education*, 36, 435-464. URL: https://doi.org/10.1007/s10798-025-09996-9

Sternberg, R. J. (2025). PTSI: A person × task × situation interaction theory of creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 59(2), Article e70010. URL: https://doi.org/10.1002/jocb.70010

Vieten, C., Eitzen, J., Tanega Baxter, C., Holden, S., Dance, O., Lebrun, C., Yu, S., & Viirre, E. (2026). *Defining imagination: A conceptual mapping and provisional model. Frontiers in Psychology*, 17, Article 1888826. URL: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1888826

Отримано: 13 09 2026 року
Прорецензовано: 22 09 2026 року
Прийнято до друку: 30 09 2026 року